

prof. dr hab. Jacek Kotus – „Studia nad "dialogiem człowieka z miejscem". Rozwinięcie pojęcia sprawczości miejsca w celu identyfikacji relacji człowiek-środowisko i rejestracji środowiskowych oznak zmian klimatycznych.”

Konkurs: OPUS 26

Kwota: 1 759 362zł

Opis projektu:

Podstawowe założenia projektu i, co bardziej istotne w tym przypadku, aktywności terenowych, wynikają z pytań: czy jako ludzie jesteśmy w stanie zrozumieć, że nasza planeta, konkretnie rozumiane miejsca/środowisko mogą być bytami więcej-niż-ludzkimi, które są we wzajemnym, niekończącym się dialogu z człowiekiem? Czy jesteśmy w stanie spoglądać na miejsca/środowisko, jako na istoty posiadające specyficzną jaźń? Czy jesteśmy w stanie utrzymywać ze środowiskiem/miejscami nas otaczającymi relację wzajemną i wyjść poza zorientowaną na człowieka perspektywę nadrzędnego użytkownika? Czy jesteśmy w stanie uczyć się zachowań od miejsc/środowiska w jego biotycznym i geograficznym wymiarze? I na końcu, ale wcale nie mniej ważne, co my jako członkowie społeczności lokalnych lub grup Rdzennych Mieszkańców (Indigenous Groups) myślimy o zmianach środowiskowych zachodzących obecnie w naszym najbliższym otoczeniu? Zasadniczy cel projektu to konceptualne i empiryczne studia nad wspomnianym powyżej „głębszym poczuciem miejsca” w kontekście jego sprawczości oraz wzajemnymi relacjami człowiek-środowisko, a także rejestracja postrzegania zmian środowiskowych pod wpływem zmian klimatu. Miejsca definiowane środowiskowo są w stanie uczyć nas, ludzi, i wpływać na nas. Miejsca są w stanie „żyć” według swoich własnych reguł i niezależnie od człowieka, choć bardzo często są bezwolne wobec „siły człowieka”. Celem teoretycznym jest rozwinięcie dyskusji naukowej nad „dialogiem człowieka ze miejscami/środowiskiem biotycznym i geograficznym” oraz podjęcie narracji miejsca jako bytu więcej-niż-ludzkiego, a także zgłębienie relacji człowiek-środowisko. Zestaw celów empirycznych (ujęcie dwóch różnych [wręcz biegunowych] regionów świata i dynamiki w czasie) to: - rozpoznanie postaw przedstawicieli Ludu Embera (Panama - region Darien) i Rdzennych Mieszkańców Kanady regionu Calgary (Stoney Nakoda First Nations) wobec miejsc/środowiska i sposobów doświadczania środowiska, - rozpoznanie postaw przedstawicieli pozostałych obywateli Panamy i Kanady wobec miejsc/środowiska biotycznego i geograficznego oraz sposobów doświadczania środowiska - identyfikacja deficytów badanych społeczności w zakresie „głębszego spojrzenia na miejsce/środowisko”, - rejestracja oznak środowiskowych zmian klimatycznych na poziomie lokalnym, opisywanych przez przedstawicieli Rdzennych Mieszkańców i społeczności lokalne, - budowa “map wskaźników” opisujących relację człowiek-środowisko w opinii grup rdzennych mieszkańców i pozostałych członków społeczności. Zespół zamierza osiągnąć te cele poprzez: - badania dynamiczne w czasie – 2024-2028 - badania poglądów zarówno Grup Plemiennych/Rdzennych (Embera Tribe i Stoney Nakoda First Nations Group), jak i pozostałych członków społeczności lokalnych: Panamy i Kanady. - „użycie metod mieszanych: pogłębione studia jakościowe, spojrzenie poprzez zróżnicowanie płci oraz wieku, ale również analizy ilościowe, - studia na poziomie lokalnym (badania jakościowe) i na poziomie społeczności (badania ilościowe), - poszukiwanie sprawstwa i emancypacji miejsc/ środowiska w świadomości, opiniach i poglądach badanych. Uzasadnienie podjęcia problematyki badawczej - W chwili obecnej najważniejszym uzasadnieniem podjęcia proponowanego tematu wydaje się być paląca potrzeba badań relacji człowiek-środowisko, a co za tym idzie poszukiwanie oznak redefinicji podejścia człowieka do środowiska. Wynika to z tragicznych zmian środowiskowych naszej planety i konieczności uświadomienia, że nasza planeta, miejsca rozumiane środowiskowo, „żyją poza ludźmi” i nie są tylko

przez nich ożywiane. W obliczu tragicznej sytuacji relacji człowieka z Ziemią uzasadnienie zniszczenia środowiska wydaje się kluczowe. - Z perspektywy stricte naukowej realizacja projektu pozwoli na rozwinięcie dyskusji wokół problematyki sprawczości miejsca i ewentualną redefinicję zarówno istoty środowiska, jak i pojęcia sprawczości w naukach społecznych. - Realizacja badań zarówno w Grupach Plemiennych/Rdzennych, jak i wśród pozostałych członków społeczeństw, wychodzi naprzeciw postulatowi Johnsona i Murtona dotyczącego stworzenia „wspólnej płaszczyzny badań między podejściami „Indigenous” oraz „nonIndigenous”. - Badania zaplanowane na cykl czteroletni to badanie dynamiczne, które może ukazać ewolucję poglądów zarówno w społecznościach plemiennych/rdzennych, jak i pozostałych grupach społecznych.